

**АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

17 травня 2024 р., м. Одеса

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE INSTITUTION "SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY
NAMED AFTER K.D. USHYNKY"**

*(Department of General and Differential Psychology,
Department of Psychiatry, Medical and Special Psychology,
Department of Theory and Methods of Practical Psychology)*

MOLDOVA STATE UNIVERSITY

(Department of Psychology)

UNIVERSITY OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION, KRAKOW

(Institute of Psychology)

VILNIUS UNIVERSITY

(Institute of Psychology)

JOHNS HOPKINS UNIVERSITY

(Department of Psychology & Brain Sciences)

ODESA NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY

(Department of Language and Psychological and Pedagogical Training)

KHARKIV NATIONAL PEDAGOGICAL

UNIVERSITY NAMED AFTER H. S. SKOVORODA

(Department of Psychology)

CLASSICAL PRIVATE UNIVERSITY

(Department of Practical Psychology)

VASYL' STUS DONETSK NATIONAL UNIVERSITY

(Department of Psychology)

ODESA ASSOCIATION OF PSYCHOLOGISTS

**ACTUAL PROBLEMS
OF PRACTICAL PSYCHOLOGY**

Collection of scientific works

International Scientific and Practical Internet Conference

May 17, 2024

Odessa – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»**

*(кафедра загальної та диференціальної психології,
кафедра психіатрії, медичної та спеціальної психології,
кафедра теорії та методики практичної психології)*

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ

(кафедра психології)

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ КОМІСІЇ НАРОДНОЇ ОСВІТИ В КРАКОВІ

(Інститут психології)

ВІЛЬНЮСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(Інститут психології)

УНІВЕРСИТЕТ ДЖОНСА ГОПКІНСА

(кафедра психології та досліджень про мозок)

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(кафедра мовної та психолого-педагогічної підготовки)

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

(кафедра психології)

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(кафедра практичної психології)

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

(кафедра психології)

ОДЕСЬКЕ ТОВАРИСТВО ПСИХОЛОГІВ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

17 травня 2024 року

Одеса – 2024

UDK 001+159.9 (063)
BBK 72+88.4
Z-41

It is printed by the decision of the Academic Council of the State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (protocol No. 17 dated 06/27/2024).

ORGANIZING COMMITTEE

Heads of the organizing committee

Krasnozhon Andriy Vasylyovych – Doctor of Historical Sciences, Professor, Rector of the State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Myzichenko Hanna Vyacheslavivna – Doctor of Political Sciences, Professor, Vice-Rector for Research of the State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Prof. Abramciów Rafał – Doctor Ph. D in Psychology, Associate Professor, Director of the Institute of Psychology, University of the National Education Commission (Krakow).

Potang Angela – Associate Professor, PhD in Psychology Faculty of Psychology, Education Sciences, Sociology and Social Work, Moldova State University (Kishenev).

Jusienė Roma – Professor, PhD in Psychology, Director of Psychology Institute, Vilnius University (Lithuani).

Bedny Marina – Assistant Professor, Department of Psychological and Brain Sciences Johns Hopkins University (USA).

Deputy Heads

Prof. Krzywoszański Łukasz – Doctor PhD in Psychology, Associate Professor at the Institute of Psychology, Director of the Centre for Research on Neurocognitive Functions and Self-Regulation. Head of the Neurocognitive Psychology Department, University of the National Education Commission (Krakow).

Bondarenco Olga – PhD in Psychology, Faculty of Psychology, Education Sciences, Sociology and Social Work, Moldova State University (Kishenev).

Cerlat Raisa – Associate Professor, PhD in Psychology, Faculty of Psychology, Education Sciences, Sociology and Social Work, Moldova State University (Kishenev).

Asieieva Yuliia Oleksandrivna – Doctor of Psychological Sciences, Head of the Department of Language and Psycho-Pedagogical Training, Odesa National Economic University (Odesa).

Vdovichenko Oksana Volodymyrivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Dean of the Social and Humanitarian Faculty, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Zaritska Valentyna Vasylivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Head of the Practical Psychology Department, Classical Private University (Zaporizya).

Kazanzhy Maria Yosypivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Head of the Department of General and Differential Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Overchuk Victoria Anatolivna – Doctor of Economic Sciences, Candidate of Psychological Sciences, Professor, Head of the Psychology Department, Vasyl Stus Donetsk National University (Vinnytsia).

Savenkova Irina Ivanivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Head of the Department of Psychiatry, Medical and Special Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Sitnik Svitlana Volodymyrivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Head of the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Fomenko Karina Ihorivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor of the Psychology Department, Kharkiv National Pedagogical University named after H. S. Skovoroda (Kharkiv).

Members of the organizing committee:

Symonenko Svitlana Mykolaivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Professor Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Kondratieva Iryna Pavlivna – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Psychiatry, Medical and Special Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Kosianova Olena Yuriivna – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Lazorenko Tetiana Mykolaivna – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Grek Olena Mykolaivna – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution

«South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Golovska Iryna Georgivna – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Melnychuk Iryna Valentinivna – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Maistrenko Tetiana Mykolaivna – PhD student in Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Actual problems of practical psychology: Collection of scientific works of International Scientific and Practical Internet Conference(17 May 2024, m. Odessa). Odessa, 2024. 425 P.

The collection contains materials from an international scientific and practical conference dedicated to addressing current issues in practical psychological science. The scientific works primarily focus on theoretical and practical aspects of modern psychological science.

Attention to all applicants, post-graduate students, and young scientists from psychological and pedagogical universities.

ЗМІСТ

Секція І.

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ВПЛИВ ТЕМПЕРАМЕНТУ НА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

Овсепян К. М., Карпич І.А., Лазоренко Т. М. 20

ВИКОРИСТАННЯ ЦИКЛІЧНОЇ МОДЕЛІ РИЗИКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НЕБЕЗПЕКИ

Нечипоренко В. В., Поспелова І.Д.....23

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ САМОТНОСТІ В ПСИХОЛОГІЇ

Трофименко А. М., Карпич І. В., Лазоренко Т. М.....25

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ У НОВІЙ ЕТНІЧНІЙ ДІАСПОРІ

Климчук Б.В., Асєєва. Ю.О.....28

ВИВЧЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ ТА ЇЇ КОРЕЦІЯ В УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Малиш В.Є., Венгер Г. С.....29

ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ ФАКТОРІВ НА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНО-ДЕПРЕСИВНИХ РОЗЛАДІВ У МОЛОДІ

Кулева М. В., Асєєва. Ю.О.....34

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Христофорова В.С., Асєєва. Ю.О.....36

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ПІДЛІТКІВ

Горб Г. В., Штученко І.Є.....38

ВПЛИВ КОЛЬОРУ НА КОГНІТИВНІ ФУНКЦІЇ ЛЮДИНИ

Кісілевич О. П., Короцінська Ю.А.....41

ДО ПИТАНЬ КОНФЛІКТОГЕННОСТІ ТА СУСПІЛЬНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ В КОНТЕКСТІ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ПСИХОЛОГІЇ

Двойних К.Є., Грек О. М.....45

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМПАТИЧНИХ ОСІБ

Романова О. А., Бабчук О.М.....49

ВПЛИВ ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ НА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПРОЯВУ ПРОКРАСТИНАЦІЇ

Коджаман Е.Ш.....51

ПСИХОЛОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОНИКЛИВОСТІ

Сороченко О.В.....55

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Семьошин А. Г., Зарицька В.В.....58

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Дерновий Ю.І.....60

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ВПЛИВ ТЕМПЕРАМЕНТУ НА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

Карпич І.А., Лазоренко Т. М., Овсепян К. М.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

Вплив темпераменту на стресостійкість особистості - це важлива та актуальна тема в сучасних наукових дослідженнях, особливо в контексті психології та психічного здоров'я. О.К. Кравцова визначає темперамент, як відносну стійку психічну властивість, яка проявляється особливістю реакції особистості на зовнішні подразники, що виявляється в рівні інтенсивності, темпі, тривалості та якості відповіді [2]. Що стосується стресостійкості, то вона визначається як здатність особистості пристосовуватись до стресових ситуацій. А.С. Степова розкриває роль стресостійкості в збереженні психічного й фізичного здоров'я в процесі адаптації [4]. Темперамент може впливати на стресостійкість особистості на різних рівнях: наприклад, люди з різними типами темпераменту можуть реагувати по-різному на стресові події. Як зазначають науковці, особистості з високим рівнем екстраверсії можуть швидше адаптуватися до нових ситуацій і виявляти менше стресу у процесі життєдіяльності, в той час як люди з вираженими рисами інтроверсії можуть відчувати більший стрес у тих самих обставинах [1; 2; 3; 4]. Крім того дослідження показують, що деякі типи темпераменту можуть бути пов'язані з різним рівнем фізіологічної відповіді на стрес. Особистості з високим рівнем нейротизму можуть мати більш інтенсивну емоційну реакцію, що може призводити до більшої вразливості до стресу та ризику розвитку психічних і фізичних захворювань [1; 2].

У психологічній літературі (В. Абабков, В.Ф. Василюк, А. Коннер, В.О. Розанова, Н.В. Тарабріна, Л.В. Трубіцина, О.Я.Чебикін, Ю.В. Щербатих та інші) існують різні підходи до вивчення стресостійкості особистості, проте, на наш погляд, недостатньо розроблена проблема зв'язку стресостійкості та темпераменту. Вивчення впливу темпераменту на стресостійкість має важливе значення для розуміння та покращення психічного здоров'я людей. Розуміння того, які особливості темпераменту, можуть сприяти або ускладнювати адаптацію до стресових ситуацій, може допомогти в розробці ефективних програм індивідуального розвитку та психологічної підтримки. Такі наукові дослідження можуть бути корисними для підвищення рівня стресостійкості і підтримання психічного здоров'я населення в цілому.

Мета нашого дослідження – дослідити вплив темпераменту на стресостійкість особистості. Для досягнення мети та завдань дослідження, ми використали наступні методики: методика діагностики типу темпераменту Д. Кейрсі; визначення нервово-психічної стійкості (НПС) і ризику дезадаптації в

стресі за допомогою методики «Прогноз». У дослідженні брали участь 40 здобувачі 3 й 4 курсів соціально-гуманітарного факультету. Респонденти були розподілені на 4 групи відповідно до запропонованих автором типів темпераменту (табл.1).

Таблиця 1.

Розподіл випробовуваних (у %) на групи по типу темпераменту.

Т И П И	Психологічні портрети															
	ESFP	ISFP	ESTP	ISTP	ESFJ	ISFJ	ESTJ	ISTJ	ENFJ	INFJ	ENFP	INFP	ENTJ	INTJ	ENTP	INTP
SP	10	2,5	0	0												
SJ					33	15	5	0								
NF									15	7,5	2,5	5				
NT													0	0	5	0

Дані таблиці показують, що у 12,5 % випробовуваних переважають риси сенсорно-спонтанного типу темпераменту (Діоніс), основними ціннісними орієнтаціями якого є свобода, спонтанність реакцій, прагнення слідувати власним імпульсам. При цьому у 10 % респондентів в психологічному портреті переважає екстравертивні риси, і у 2,5% - інтровертивні.

Сенсорний плануючий тип темпераменту (Епіметей) виявлений у 53% випробовуваних, у яких домінує почуття обов'язку, прагнення зайняти гідне місце в певній соціальній структурі. Серед них 33% - чутливі екстраверти, 15% - чутливі інтроверти, а 5% - логічні екстраверти.

Слід зазначити, що 30% учасників дослідження мають інтуїтивний емоційний тип темпераменту (Аполлон), який відрізняється прагненням бути самим собою, мати цінність у власних очах. Слід також відзначити, що у вибірці представлено всю різноманітність психологічних портретів цього типа. Так, переважання рис екстраверсії, інтуїції, чутливості і планування зустрічається у 15% випробовуваних, поєднання інтроверсії, інтуїції, чутливості і планування – у 7,5%, екстраверсії, інтуїції, чутливості і імпульсивності – у 2,5%, а інтроверсії, інтуїції, чутливості і імпульсивності – у 5%.

Найменше представлений у вибірці інтуїтивний раціональний тип (Прометей) – 5% виборів випробовуваних, дані яких відповідають портрету «екстраверсія – інтуїція - логічність – імпульсивність». Для нього характерний дух наукового пошуку, прагнення до влади над законами природи.

Отже, аналіз індивідуальних даних, що характеризують темпераментальні особливості випробовуваних, показав, що найчастіше зустрічаються сенсорний плануючий (53% випробовуваних) і інтуїтивний емоційний (30%) типи. Люди з інтуїтивним раціональним типом темпераменту зустрічаються украй рідко.

Далі розглянемо результати психодіагностики стресостійкості випробовуваних, згідно з якими велика частина вибірки (43%) має слабку нервово-психічну стійкість у стресі (табл.2).

Таблиця 2.

Розподіл випробовуваних за рівнем стресостійкості

Рівень стресо-стійкості	Кількість випробовуваних (у %)
Низький	43
Середній	30
Високий	28

Як показано в таблиці, середній рівень стресостійкості визначений у 30% респондентів. І лише 28% членів вибірки характеризуються високою нервово-психічною стійкістю в стресі.

Середнє арифметичне значення цього показника у вибірці склало 4,75 балу, що декілька нижче за середнє рівня його вираженості (табл.3).

Таблиця 3.

Дані про вираженість стресостійкості випробовуваних (у %)

Показник стресо-стійкості	Рівень стресо-стійкості	Кількість осіб	Всього за рівнями	%	Середнє арифметичне (М)
1	Низький	2	16	40,0	4,75
2		2			
3		3			
4		9			
5	Середній	13	13	32,5	
6	Високий	6	11	27,5	
7		2			
8		3			
9		0			
10		0			

Ці дані указують на те, що в цілому у випробовуваних вибірки стресостійкість нижча за середній рівень, ми пов'язуємо с тим, що респонденти відчують травмуючу ситуацію в якій вони знаходяться.

Таким чином, проведене емпіричне дослідження виявило переважно осіб з сенсорно-плануючим (52,5% випробовуваних) і інтуїтивно-емоційним типами темпераменту (30%). Визначено, що екстраверсія і розсудливість

впливають на зростання стресостійкості особистості, а замкнутість і чутливість – на її зниження. Встановлено, що сенсорно-імпульсивний (SP) тип темпераменту сприяє формуванню більш високої стресостійкості, ніж інші сполучення темпераментальних властивостей не зважаючи на те, що вони також знаходяться у несприятливих умовах.

Література

1. Даниленко Н. В., Сулім В. О. Дослідження стресостійкості студентів - психологів першого курсу з різними рівнями тривожності та типами темпераменту. Габітус. №30.2021. С. 97-122.
2. Кравцова О. К. Стресостійкість особистості як психологічний феномен: основні теоретичні підходи. Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки». 2019. Випуск 7(36). С. 98-117.
3. Наугольник Л. Б., Наугольник Р.З. Роль професійного стресу у культурі управління. Управління в освіті: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (18–19 квітня 2013 р.). Львів: Тріада Плюс, 2013. С. 186-187.
4. Степова А. С. Психологічні особливості стресостійкості осіб юнацького віку. Молодий вчений. 2018. №9 (61). С. 314-319.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИКЛІЧНОЇ МОДЕЛІ РИЗИКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НЕБЕЗПЕКИ

Нечипоренко В. В., Поспелова І.Д.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

В сучасному світі, де швидкість змін та невизначеність стають нормою, розуміння та управління ризиками, пов'язаними з особистістю, стає все більш важливим. В цій роботі ми покажемо на прикладі, як перебування особистості в ситуації небезпеки може мати циклічно-процесуальний характер. Використання структурно-процесуальної циклічної моделі ризику особистості може слугувати важливим інструментом для аналізу та управління ризиками в сучасних умовах.

Вказана модель дозволяє нам враховувати динамічність та складність людської поведінки, включаючи взаємодію зі змінним середовищем. Вона включає в себе різні аспекти особистості, такі як мотивація, емоції, цінності та поведінка, і дозволяє нам розглядати, як ці фактори взаємодіють та впливають на ризики, з якими ми стикаємося.

Мета цієї праці - дослідження та аналіз використання структурно-процесуальної циклічної моделі ризику особистості в сучасних умовах. Ми розглянемо застосування вказаної моделі для розуміння та управління ризиками, пов'язаними з особистістю, і її ефективність для кращої адаптації до швидко змінюваного світу.

Серед дослідників проблеми ризику в сучасній українській психології є такі відомі науковці, як О. В. Вдовіченко, М. І. Томчук, Т. Б. Хомуленко, О. Я. Чебикін, Ю. М. Швалб та ін.

Однією з ключових фігур, яка досліджує структурно-процесуальну циклічну модель ризику особистості, є Оксана Володимирівна Вдовіченко.